

Методи роботи з тематичним текстом на заняттях з англійської мови

С. О. Чернишова

Кафедра іноземних мов історичного та філософського факультетів Інституту філології
Київського національного університету ім. Тараса Шевченка

Paper received 16.06.17; Accepted for publication 25.06.16.

Анотація. У статті сформульовано рекомендації щодо роботи з фаховим текстом на заняттях англійської мови зі студентами нелінгвістичних навчальних закладів. Робота з текстом розглядається на трьох рівнях (дотекстовому, текстовому та післятекстовому). Запропоновано комплекс вправ, розроблений на матеріалі фахового тексту «On the Uses of Philosophy» Віла Дюранта, спрямованих на формування вмінь правильно формувати образ іншомовного слова, свідомо оперувати структурою значень іноземних слів, комбінувати слова між собою відповідно до лексичних і граматичних правил, формувати і висловлювати думку іноземною мовою, розуміти думки, висловлені іншими мовцями.

Ключові слова: фаховий текст, вміння, значення, лексичне і граматичне правило, професійне спрямування.

Вступ. Курс англійської мови за професійним спрямуванням укладається, орієнтуючись на дисципліну спеціалізації, відтак фаховий текст є якісним та достовірним пізнавальним матеріалом, доповнює набуті під час навчання знання і забезпечує англійську компетентність майбутнього фахівця. Відбір навчального матеріалу проводиться відповідно до положень Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, за якими основні принципи відбору засобів викладання мов передбачають відбір оригінальних текстів з урахуванням професійних потреб тих, хто вивчає іноземну мову [1, 81]. Таким чином фаховий текст є основним засобом вивчення англійської мови за професійним спрямуванням, джерелом термінологічної лексики, засобом формування лінгвістичної, професійної та соціокультурної компетентності студентів, що забезпечується «накладанням» іншомовних навичок на предметний зміст професії під час виконання професійних завдань [5, 199]. Лексична, граматична та смислова тканина тексту формує розуміння і відчуття мови, розвиває лінгвістичні та пізнавальні навички.

Огляд публікацій. Лінгводидактичні можливості фахового тексту досліджували С.Захарова, С.Ніколаєва, К.Онищенко, В.Плахотник, Н.Постніков, Н.Скляренко та інші, однак сучасний розвиток освітньої галузі потребує увиразнення й осучаснення методів роботи з текстом.

Мета статті – відштовхуючись від основних видів роботи з фаховим текстом, запропонувати ефективні методи роботи з ним.

Результати й обговорення. Читання текстів за спеціальністю англійською мовою – один з способів вивчення мови. Вдало підібрані тексти англійською суттєво сприяють не лише підвищенню мовної компетентності, але й мотивують самостійну роботу студента. Читання текстів може бути різним як за своїми цілями, так і за способами, якими ці цілі досягаються. Найбільш розповсюдженими цілями є поповнення загального чи тематичного словникового запасу, відпрацювання вимови англійських слів і виразів, закріплення правил англійської граматики через розбір типових прикладів, що присутні в тексті, і їх багаторатне повторення. Очевидно, що для досягнення цих цілей необхідно добирати відповідні тексти англійською мовою.

Тексти за спеціальністю мають вирізнятися великим багатоманіттям граматичних форм і лексичного матеріалу. Викладач може точніше визначити рівень

знань мови студентів і підібрати відповідні тексти. Джерелами текстів за спеціальністю англійською мовою можуть бути оригінальні тексти зі спеціалізованих журналів і газет, а також праці фахівців галузі. Оскільки сприйняття фахового тексту пов'язане із певними труднощами (недостатньою мовною і професійною компетенцією), викладач мусить ретельно планувати роботу з текстом, визначати потенційно проблемні частини, підготувати методи опрацювання основних лексичних і граматичних особливостей та комплекс вправ. Традиційно у роботі з текстом виділяють три етапи: дотекстовий, текстовий та післятекстовий [2; 4].

Працюючи з текстом «On the Uses of Philosophy» Віла Дюранта [7], що призначений для студентів філософського факультету, виокремлюємо такі етапи роботи:

1. Робота з активними словами, що присутні в тексті.

Укладання тематичного словника до тексту і робота з цим словником є одним з видів передтекстових вправ, що дають можливість студентам зрозуміти кінцеву мету, стають підґрунтям для розуміння і первинного засвоєння матеріалу. Лексичний мінімум, який складає тематичний словник, дозволяє висловитися на запропоновану тему, забезпечуючи точне вираження думки і вживання слова у його лексичному значенні. Лексичний мінімум може бути запропонований до читання тематичного тексту і супроводжуватися завданням: прочитати і вивчити слова за темою, знайти у тексті речення з цими словами і перекласти їх:

Existence, meaningless, delight, incomparably, wistful, vacillation and futility, chaos, decipher, maelstrom, circumstance, inevitable, the looming of death.

Вивчаючи нові слова, слід пам'ятати три правила: з'ясувати значення незнайомих слів, записати його і запам'ятати, повторюючи. На перший крок (з'ясування значення) не слід витрачати надто багато часу, слід дотримуватися таких принципів: постаратися зрозуміти слово з контексту, знайти його у двомовному словнику або, за умови достатнього словникового запасу, з'ясувати значення в одномовному словнику. Загальним правилом є уважне читання тексту, із з'ясуванням значення кожного незрозумілого слова.

2. Тематичний описовий текст

Після зняття мовних труднощів студенти переходять до читання тематичного тексту. Робота з такими

текстами ставить за мету розвиток навичок читання, вимови і перекладу. Студентам пропонується прочитати і перекласти текст.

Після читання тексту виконуються лексичні вправи на закріплення і контроль розуміння змісту тексту. Особливе значення мають лексичні вправи, що дозволяють напрацювати вміння визначати смисл слова у конкретному контексті, визначати місце слова у лексичній системі мови і вміння аналізувати значення ключового слова у конкретному контексті. Вправи, рекомендовані після прочитання тексту, зорієнтовані на вміння студентів використовувати вивчення слова для переказу тексту і для використання слів у письмовому й усному контекстах.

3. Післятекстові вправи на закріплення лексичного мінімуму уроку, що передбачають переклад словосполучень з англійської мови українською. Цей вид роботи допомагає співставити лексичні одиниці різних мов, розкриває їх значення.

Формулювання завдання тренувальної вправи на закріплення лексичного мінімуму уроку може передбачати і вибір з тексту ключових слів чи створення словосполучень з одним з ключових слів.

Тренувальні вправи на закріплення лексичного мінімуму можуть бути запропоновані і з таким формулюванням: *Make up sentences:* A pleasure, the mirages, There, and, a lure, in, of, even, metaphysics, is, philosophy, in.

Перевірка розуміння тексту може здійснюватися за допомогою такого завдання як *Detect the right statement:*

- Science is analytical description, philosophy is emotional interpretation.
- The scientist is as interested in the leg of a flea as in the creative throes of a genius.
- Philosophy seems to stand still, perplexed; but only because she leaves no fruits of victory to her daughters the sciences.
- Philosophy accepts the hard and hazardous task of dealing with problems not yet open to the methods of science — problems like good and evil, beauty and ugliness, order and freedom, life and death.

Лексичні вправи на доповнення речень відповідно до змісту тексту, що передбачає вибіркоче заучування контексту. *Complete the following sentences:*

#	Line	Tick
1	In every field of activity there is a philosophy of it that involves in	
2	questioning of its fundamental concepts, principles, and methods.	
3	So there is philosophy of science, philosophy of religion, philosophy of	
4	art, and so on. Nearly always, some of the best between practitioners in	
5	each field are interested in its philosophy.	

But the philosopher is not content to describe the fact; he wishes to 1)_____ its relation to experience in general, and thereby to get at its meaning and its worth; he combines things in 2)_____; he tries to put together better than before, that 3)_____ which the inquisitive scientist has analytically taken apart.

Також ефективним завданням на закріплення розуміння тексту є визначення «зайвих» слів: *Read the text below and decide which lines of the text contain unnecessary words.*

До системи рекомендованих вправ можна зарахувати і завдання, спрямовані на пояснення значення деяких фраз із тексту з формулюванням: *Define the meaning of the phrase:*

To be a philosopher," said Thoreau, "is not merely to have subtle thoughts, nor even to found a school, but so to love wisdom as to live, according to its dictates, a life of simplicity, independence, magnanimity, and trust.

Усі вказані види завдань є контрольними і дозволяють перевіряти результати роботи студентів щодо адекватного розуміння лексики, смислу тексту, сприяють активному оволодінню лексичним матеріалом. Перевірка завдань може проводитися як в усній, так і в письмовій формі, і забирає мало часу. Це дає викладачу можливість ефективного використати навчальний час, відведений для роботи з тематичним текстом.

Слід зазначити, що на цьому етапі роботи з текстом за спеціальністю, студент здатен вибудовувати зв'язане висловлювання на матеріалі цілісного тексту, виконувати мовленнєві дії. Завдання цього рівня можуть містити у собі пошук інформації через ставлення питань і формулювання відповідей і через аргументацію власної думки. Такий комунікативний спосіб контролю, як відповіді на питання не лише контролює детальне розуміння тексту, але і дозволяє формулювати висловлювання з певної теми у певному контексті. Відповідаючи на питання, студенти вчаться обирати з тексту і зв'язувати лексику, що вивчається, з ситуацією, у якій її можна використати; трансформувати мовний матеріал, вживати лексичні одиниці у різних формах. Аргументація власної думки – можливість залучення у мовномисленнєву діяльність студентів різного рівня мовної компетентності. Це завдання відкритого типу, тобто завдання, які не мають єдиного правильного рішення і дозволяють студентам вирішувати їх за будь-якого рівня володіння мовою. Завдання можуть бути сформульовані таким чином: *Can you add some more of your own to the information of the text?* або ж *Skim the text quickly and write down what you can remember.*

Завдання такого типу дозволяють кожному студенту дати відповідь такого обсягу і рівня складності, який йому до снаги. Навіть малопідготовлений студент, виконуючи такі завдання, може висловити власний погляд. Це підвищує мотивацію кожного студента до участі у роботі, розвиває мовні навички. На останньому етапі роботи з текстом можна дати студентам завдання знайти додаткову інформацію чи обговорити ідеї, сформульовані у тексті.

Змістова база, отримана з тексту і система тренувальних вправ складе основу для розвитку компетентного діалогічного і монологічного мовлення, що веде до наступного етапу роботи з текстом, який передбачає переробку інформації тексту задля створення висловлювання. Ситуація тексту використовується як мовна, мовленнєва і змістова опора для розвитку вмінь в усному і письмовому мовленні. Створення висловлювання за текстом вимагає від студентів

вміння сформулювати основну ідею тексту, відбирати відповідний матеріал з тексту.

Висновки. Лексичні вправи, сформовані на базі тематичних текстів, спрямовані на розвиток лексичної і мовленнєвої компетентності, яка дозволяє правильно формувати образ іншомовного слова, свідомо оперу-

вати структурою значень іноземних слів, комбінувати слова між собою відповідно до лексичних і граматичних правил, формувати і висловлювати думку іноземною мовою варіативно за допомогою різних слів, розуміти думки, висловлені іншими мовцями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. українського видання С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Калініна Л. Getting America-Wise through reading. Навчальний посібник з англійської мови для студентів вищих навчальних закладів. У 2-х кн. /Калініна Л., Самойлюкевич І., Андерсон К. – Київ: Пед думка, 2001.- Кн. 1.- 175 с.
3. Крат О. Компоненти системи навчання іноземної мови професійного спрямування через зміст професійної діяльності / О. І. Крат // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. – 2011. – № 2 (2). – С. 69-74. – (Серія «Педагогіка і психологія»).
4. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – С. 328–350
5. Секрет І. В. Модель формування іншомовної професійної компетентності в умовах дистанційної освіти / І. В. Секрет // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2010. – № 17 (204). – С. 199-208.
6. Христова О. Ф. Використання фахових текстів на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням / О. Ф. Христова // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького : зб. наук. пр. – 2011. – № 6. – С. 220-225. – (Серія «Педагогіка»).
7. The Story of Philosophy: навч.посібник з англійської мови/упорядн. С.О.Чернишова, О.П.Токменко. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2017. – 142с.

REFERENCES

1. Zahal'noyevropeys'ki rekomendatsiyi z movnoyi osvity: vyvchennya, vykladannya, otsinyuvannya / nauk. red. ukrayins'koho vydannya S. YU. Nikolayeva. – K.: Lenvit, 2003. – 273 s.
2. Kalinina L. Getting America-Wise through reading. Navchal'nyy posibnyk z anhliys'koyi movy dlya studentiv vyshchyykh navchal'nykh zakladiv. U 2-kh kn. /Kalinina L., Samoylyukevych I., Anderson K. – Kyiv: Ped dumka, 2001.- Kn. 1.- 175 s.
3. Krat O. Komponenty systemy navchannya inozemnoyi movy profesijnoho spryamuvannya cherez zmist profesijnoyi diyal'nosti / O. I. Krat // Visnyk Dnipropetrovs'koho universytetu imeni Al'freda Nobelya. – 2011. – № 2 (2). – S. 69-74. – (Seriya «Pedahohika i psykholohiya»).
4. Metodyka vykladannya inozemnykh mov u serednykh navchal'nykh zakladakh: Pidruchnyk. Vyd. 2-e, vypr. i pererob. / S. YU. Nikolayevoyi. – K.: Lenvit, 2002. – S. 328–350
5. Sekret I. V. Model' formuvannya inshomovnoyi profesijnoyi kompetentnosti v umovakh dystantsijnoyi osvity / I. V. Sekret // Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka. – 2010. – № 17 (204). – С. 199-208.
6. Khrystova O. F. Vykorystannya fakhovykh tekstiv na zanyattiyakh z anhliys'koyi movy za profesijnym spryamuvannyam / O. F. Khrystova // Naukovyy visnyk Melitopol's'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Bohdana Khmel'nyts'koho : zb. nauk. pr. – 2011. – № 6. – S. 220-225. – (Seriya «Pedahohika»).

Professional texts: methods and work in English classes

S. A. Chernyshova

Abstract. The recommendations on the professional texts work with the students of non-linguistic institutions have been formulated in the article. The aim of the article is to propose effective methods of work with professional texts on the basis of the main types of work with the texts. The method of professional texts analysis has been used in the article. Three main steps in work with professional texts have been used : pre-reading, reading, after-reading. Complex of tasks, designed on the basis of the book “The Use of Philosophy” by Will Durant, has been worked out. It focuses on reading skills development in professional texts through the following issues: to form the skills to create an image of foreign words; to operate with the structure of foreign words meaning ; to combine words according to their lexical and grammar structure; to form thoughts and present them in foreign language; to understand professional information presented by foreign speaker.

Keywords: professional text, skill, meaning, lexical and grammatical rules, professionally oriented.

Методы работы над тематическим текстом на занятиях английского языка

С. А. Чернышова

Аннотация. В статье сформулированы рекомендации по работе с профессиональным текстом на занятиях по английскому языку со студентами нелингвистических учебных заведений. Работа с текстом рассматривается на трех уровнях (дотекстовом, текстовом и послетекстовом). Предложен комплекс упражнений, разработанный на материале профессионального текста «On the Uses of Philosophy» Уилла Дюранта, направленных на формирование навыков правильно создавать образ иностранного слова, осознанно оперировать структурой значений иностранного слова, комбинировать слова между собой в соответствии с лексическими и грамматическими правилами, формировать и высказывать мысль на иностранном языке, понимать мысли, высказанные другим говорящим.

Ключевые слова: профессиональный текст, навык, значение, лексическое и грамматическое правило, профессиональная направленность.